

■ الجزایر؛ قیام برای یک مجلس دینی

دفتر سیاست خارجی و امنیت ملی

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

نخستین کنگره حزب، «بن بلا» را به عنوان رئیس جمهور و دبیر کل حزب انتخاب کرد (سال ۱۹۶۳) و در عمل، جایگاه و اهمیت قانونی پارلمان به طور اخص و قوه مقننه به طور اعم، در قبال قوه مجریه و شخص رئیس جمهور کم رنگ شد. به عبارت دیگر، «کنگره حزب» بر عملکرد پارلمان نظارت کامل داشت و اصل تفکیک قوا به کلی نادیده گرفته شد.

پیش نوشتار
کشور الجزایر از زمان برکناری اجباری «شاذلی بن جدید» و انحلال پارلمان این کشور و روی کار آمدن نظامیان، درگیر یکی از بحرانی ترین فصول تاریخ معاصر سیاسی خود شد و در این میان، نقش پارلمان همواره مهم بوده است.
جبهه آزادی بخش ملی الجزایر پس از کسب استقلال کشور (۱۹۶۲)، تنها حزب سیاسی رسمی کشور محسوب شد.

جوانگویی خشونت‌های سیاسی سه سال گذشته الجزایر نبوده، بلکه نقطه عطفی برای ادامه تعارضات سیاسی مخالفان با دولت الجزایر شد.

مطالعه تحولات سیاسی الجزایر از زمان استقلال (۱۹۶۲) تا به قدرت رسیدن «امین زروال» (۱۹۹۵)، حاکی از گردش ادواری نخبگان سیاسی - نظامی، انحراف از روح قانون اساسی، انحلال پارلمان از سوی نخبگان حاکم و اداره کشور به صورت تک حزبی، تفوق و برتری کنگره و دبیر کل حزب بر پارلمان و تخطی از اصول بنیادین انسانی و دموکراسی بوده است.

دبیاچه‌ای بر ساختار سیاسی کشور الجزایر

نام رسمی دولت الجزایر، جمهوری دموکراتیک مردمی الجزایر^۳ و سیستم قانونی آن مبتنی بر قانون اساسی سال ۱۹۷۶ و اصلاحیه سال ۱۹۸۹ است.

قوه مقننه آن مبتنی بر سیستم تک مجلسی (مجمع ملی خلق)^۴ متشکل از ۲۹۵ عضو است که در ژانویه ۱۹۹۲ منحل شد. «شورای ملی مشورت»^۵ مرکب از ۶۰ عضو در آوریل ۱۹۹۲ به طور موقت جانشین

با به قدرت رسیدن «بومدین» (۱۹۶۵)، اقتدار سیاسی کشور در اختیار «شورای انقلاب» قرار گرفت، این شورا جانشین تشکیلات حزبی دوران «بن بلا» شد. اهداف مهم این شورا را می‌توان سازماندهی مجدد تشکیلات حزبی جبهه آزادی بخش ملی الجزایر، برگزاری دومین کنگره حزب برای انتخاب رهبری جدید حزب (بومدین)، اصلاح قانون اساسی سال ۱۹۶۳، کنترل و نظارت بر عملکرد پارلمان الجزایر برشمرد. در این دوران نیز پارلمان در عمل، تابع «شورای انقلاب» و سپس «کنگره حزب» بود و اصل تفکیک قوا بار دیگر نادیده گرفته شد.

با پیروزی چشمگیر جبهه نجات اسلامی^۱ در انتخابات پارلمانی، مقامات دولتی و نظامی الجزایر برای ابطال نتیجه انتخابات، رئیس جمهور (شاذلی بن جدید) را وادار به استعفا و حتی انحلال پارلمان کردند (۴ ژانویه ۱۹۹۲) و متعاقب آن، «شورای عالی امنیت»، «شورای عالی دولتی» را برای کفالت ریاست دولت تأسیس کرد (تا دسامبر ۱۹۹۳). در ۲۲ آوریل ۱۹۹۲، «شورای ملی مشورت» جانشین پارلمان سابق شد (اگر چه در عمل این شورا اختیارات قانونگذاری نداشت). حتی برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ۱۶ نوامبر ۱۹۹۵ و اعلام نتیجه انتخابات از سوی مقامات دولت الجزایر مبنی بر انتخاب «امین زروال»^۲ به ریاست جمهوری،

1. FIS

2. Lamine Zerouci

3. The Democratic and popular Republic of Algeria

4. National Popular Assembly

5. National Consultative Council

است. بر طبق قانون اساسی، قدرت سیاسی میان رئیس جمهور، مجمع ملی خلق (پارلمان)، جبهه آزادی بخش الجزایر و تا حدودی نیز ارتش تقسیم شده است.^۶

سیستم قانونگذاری در الجزایر مبتنی بر سیستم تک مجلسی است، اعضای مجمع ملی خلق که مهم ترین مظهر قوه مقننه هستند، با معرفی رهبری حزب «جبهه آزادی بخش ملی» الجزایر و از طریق رأی مخفی و مستقیم مردم انتخاب می شوند و مدت وکالت آنها پنج سال است. مجمع می تواند در هر مورد به جز حوزه دفاع ملی، قانونگذاری نماید. معمولاً پارلمان الجزایر هر ساله دو اجلاس به مدت سه ماه برگزار کرده، در حالی که کمیسیون های مشورتی پارلمانی اجلاس دائمی برگزار می کنند. در صورت درخواست رئیس جمهور، رئیس دولت یا $\frac{2}{3}$ اعضای پارلمان، مجلس این کشور مبادرت به برگزاری اجلاس فوق العاده می کند. مسئولیت شورای قانون اساسی،^۷ نظارت بر همه پرسی و فراندوم، انتخابات ریاست جمهوری و حصول اطمینان از این که

پارلمان شد. «شورای ملی انتقالی»^۱ مرکب از ۱۷۸ عضو که در ماه مه ۱۹۹۴ از سوی «شورای ملی مشورت» تأسیس گردید. در مورد قوه مجریه این کشور باید گفت انتخابات ریاست جمهوری در ۱۶ نوامبر ۱۹۹۵ برگزار شد و ژنرال امین زروال^۲ به قدرت رسید. او رئیس جمهور و رئیس دولت بود و نخست وزیر یا رئیس شورای وزیران را برگزید. احزاب سیاسی این کشور عبارت اند از: «جبهه آزادی بخش ملی»^۳، «جبهه نیروهای سوسیالیستی»^۴ و «جبهه نجات اسلامی»^۵.

۱- مروری بر نخستین قانون اساسی الجزایر (۱۹۷۶)

نخستین قانون اساسی جمهوری دموکراتیک مردمی الجزایر از طریق همه پرسی در ۱۹ نوامبر ۱۹۷۶ به اطلاع عموم رسید و تصویب شد. قانون اساسی الجزایر با این مقدمه آغاز می شود که این کشور استقلال خود را از طریق جنگ آزادی بخش به دست آورده است و بنابراین، دولت الجزایر خود را متعهد به تضمین عدالت اجتماعی، تأمین برابری و آزادی برای همگان می داند و میراث اسلامی الجزایر را پاس می دارد. همچنین از سیاست همگرایی منطقه ای که تشکیل اتحادیه مغربی عرب را مد نظر دارد، پیروی می کند.^۵ بدین ترتیب، الجزایر کشوری است با آرمان سوسیالیستی که اسلام، دین رسمی و عربی، زبان رسمی آن

1. National Transition Council

2. Front de Liberation National

3. Front des Forces Socialites

4. Fornt Islamique du salut

5. Earoupa Publications Limited, "the Middle East and North Africa, "twenty fifth edition," ALGERIA." 1978, P 229.

6. Ibid, P 229.

۷. اعضای این شورا مرکب از دو نفر از سوی رئیس جمهور، دو نفر از سوی رئیس پارلمان و دو نفر از سوی دیوان عالی کشور برای شش سال انتخاب می شوند.

قوانین تصویب شده از سوی پارلمان کشور، مطابق با مفاد قانون اساسی است یا نه، از وظایف قوه مقننه به شمار می‌رود.

قوه مجریه، مرکب از رئیس‌جمهور و وزراست. رئیس‌جمهور، رئیس دولت و فرمانده کل قوا و مسئول دفاع ملی نیز هست. وی باید الجزایری الاصل و مسلمان بوده و بیش از ۴۰ سال سن داشته باشد. دوره ریاست وی نیز شش سال پیش بینی شده است که می‌تواند تمدید شود. رئیس‌جمهور، مسئول اتحاد سیاسی میان دولت و حزب است، بدین معنی که او به‌عنوان رئیس دولت و نیز دبیر کل حزب، حق دارد چنانچه بخواهد، نخست وزیر و معاونی برای خود انتخاب کند تا برخی از وظایفش را به آنها محول نماید. وی همچنین از جمله کسانی است که می‌تواند قانونگذاری یا تقاضای بازبینی و تجدید نظر در قانون اساسی کند.

ارتش، پاسدار و حافظ حکومت، استقلال و حاکمیت ملی است و موظف به شرکت در توسعه کشور و تحقق سوسیالیسم است. همچنین بر طبق قانون اساسی، «جبهه آزادی بخش ملی» تنها حزب رسمی کشور شناخته شده است که وظیفه رهبری و سازماندهی مردم در راه تحقق سوسیالیسم را به عهده دارد. موفقیت‌های این حزب در جنگ استقلال، عامل مهمی برای قبضه قدرت در صحنه سیاسی الجزایر بود. پست‌های کلیدی در حکومت از آن این

اعضای حزب است.^۱

۱-۱- علل تغییر و بازبینی قانون اساسی در سال ۱۹۶۳ «احمد بن بلا»، نخستین رئیس‌جمهور الجزایر بود که به قدرت رسید. اختیاراتی که در قانون اساسی به رئیس‌جمهور داده شده بود، مبنای حرکت دولت به سوی دیکتاتوری گردید. حزب و حکومت، قدرت‌های مسلط کشور بودند و این تمایلی بود که پیش‌تر و در طول نبردهای استقلال نیز آشکار شده بود. دولت «بن بلا» بسیار دور از دموکراسی عمل می‌کرد. وی به بهانه شورش‌های سال ۱۹۶۳، اختیارات فوق‌العاده‌ای خارج از چارچوب قانون اساسی به خود اختصاص داد و بدین ترتیب، قوه مقننه تا حدودی تابع قوه مجریه گردید و اصل تفکیک قوا نادیده گرفته شد. تمایلات اقتدارگرایانه و خودکامگی «احمد بن بلا»، اعتراض دوستان و هم‌زمانش را برانگیخت و کودتایی علیه وی تدارک دیده شد. در ۱۹ ژوئن ۱۹۶۵ «سرهنگ هواری بومدین» علیه «احمد بن بلا» کودتا کرد و او را دستگیر و زندانی نمود و خود به قدرت رسید. سقوط «احمد بن بلا» هیچ مشکلی ایجاد نکرد؛ چرا که بسیاری از دولتمردان از وی ناراضی بودند و در نتیجه، سکوت‌شان در قبال کودتا حکایت از نوعی رضایت ضمنی بود.

با به قدرت رسیدن «بومدین»، اقتدار سیاسی کشور در اختیار «شورای انقلاب»

صحنه سیاسی کشور بود. ناظران سیاسی استدلال می‌کردند که جوانان، تلاش‌های رئیس‌جمهور را سرآغاز اصلاحات عمده تلقی می‌کنند. «شاذلی بن جدید» از موقعیت استفاده کرد و دست به اصلاحات گسترده‌ای در ساختار حزب زد. بر اساس اصلاحات جدید، اعضای دفتر سیاسی محدود به هفت تا ۱۱ نفر شد که به جای ملاقات‌های هفتگی، ملاقات‌های ماهانه‌ای با یکدیگر داشتند. با کاهش اعضای دفتر سیاسی، «عبدالغنی» نخست‌وزیر و چند تن از وزرا از دفتر سیاسی بیرون رانده شدند و تعداد کمیته‌های حزب نیز از ۱۲ کمیته به پنج کمیته کاهش یافت. بدین ترتیب، نقش رئیس‌جمهور به عنوان دبیر کل حزب در انتخاب اعضای دفتر سیاسی نسبت به گذشته که آنها را فقط پیشنهاد می‌کرد، تقویت شد. به طور کلی این تحولات و اصلاحات، موقعیت رئیس‌جمهور را به حدی رساند که آزادی عمل داشته و به هنگام ضرورت، تغییرات لازم را در حزب انجام دهد.

در کنگره پنجم حزب، «شاذلی بن جدید» یک بار دیگر به دبیر کلی حزب انتخاب شد. وی تنها کاندیدای احراز پست ریاست جمهوری در سال ۱۹۸۳ بود که با

مرکب از ۲۶ عضو قرار گرفت و اگر چه وعده برگزاری رفراندوم و همه‌پرسی برای قانون اساسی به مردم داده شد، پارلمان در عمل، تابع «شورای انقلاب» بود و اصل تفکیک قوا نادیده گرفته شد.^۱ «بومدین» نیز مانند سلف خود، قدرت را قبضه کرد و برنامه‌ای دقیق برای سوسیالیستی کردن کشور در پیش گرفت. وی پس از مدتی به‌طور ناگهانی دچار بیماری شد و در سال ۱۹۷۹ درگذشت. مرگ «بومدین» خلأ قدرتی در الجزایر به وجود آورد، به‌ویژه که وی نه مشاوره داشت و نه نخست‌وزیری، و با حفظ سمت، رئیس‌جمهور و وزیر دفاع نیز بود و از سال ۱۹۷۷ به این طرف، نظارت مستقیم بر وزارت اطلاعات و نیروی پلیس و مسئولیت نیروهای مسلح را نیز به عهده داشت. بدین ترتیب، «شاذلی بن جدید» به دبیر کلی «جبهه آزادی‌بخش» انتخاب شد و حزب، او را به عنوان کاندیدای پست ریاست جمهوری معرفی کرد.

با به قدرت رسیدن «شاذلی بن جدید» تحولات عمده‌ای در فضای سیاسی الجزایر به وقوع پیوست. اگر چه او اصلاحات اساسی اقتصادی را در سطح کشور آغاز کرد، اما مشکلات موجود در جامعه باعث بروز شورش‌ها و ناآرامی‌هایی به‌ویژه از سوی جوانان^۲ شد. نوک تیز این حملات متوجه «جبهه آزادی‌بخش ملی» بود نه «شاذلی بن جدید» و این خود نشان‌دهنده خشم مردم از انحصار طلبی این حزب در

۱. این قسمت تلخیصی است از:

- Europa Publications Limited, "The Middle East and North Africa", Forty First edition, "ALGERIA," 1995, PP 262-264.

2. Ibid, P 264.

انتخاب آزاد مردم حمایت به عمل می‌آورد و به قدرت سیاسی مشروعیت می‌بخشد. قوه مجریه ضمن تضمین حراست از حقوق فردی، تضمین‌های جدیدی در مورد شرایط بازداشت افراد داده است.^۲ ماده ۴۰ قانون اساسی جدید، حق تشکیل انجمن‌ها با ویژگی سیاسی را به رسمیت می‌شناسد. قوانین جدید، رفتارهای فنودالی قوم‌گرایی و اعمال نفوذ شخصیت‌ها را منع می‌کند. براساس قانون مذکور، نقش ارتش از این پس محدود به دفاع از کشور می‌شود و ارتش دیگر مانند آنچه در قانون اساسی قدیم آمده بود، نقشی در توسعه کشور و رشد سوسیالیسم ندارد.^۳

در قانون اساسی جدید، رئیس جمهور همچنان مقام فرماندهی عالی نیروهای مسلح و مسئولیت دفاع ملی را عهده‌دار است. رئیس جمهور که برای مدت پنج سال، به دفعات متوالی و بدون محدودیت انتخاب می‌شود، سیاست خارجی کشور را تنظیم و هدایت خواهد کرد. او نخست وزیر را عزل و نصب می‌کند. برنامه کار نخست وزیر برای مشورت و نظرخواهی، تسلیم پارلمان ملی می‌شود. مجلس چنانچه دوبار پیشنهادهاى نخست وزیر را رد کند، منحل خواهد شد. در قانون اساسی جدید، سه قوه مجریه، مقننه و قضائیه به وضوح از یکدیگر

کسب ۹۴/۴ درصد برای دوره پنج ساله دیگری انتخاب گردید. در اوایل فوریه ۱۹۸۹، طرح جدیدی برای قانون اساسی نوشته شد تا اصلاحات رئیس جمهور را از حوزه اقتصادی و اجتماعی به حوزه سیاسی بکشاند و آن را کامل کند. در این طرح، بر جدایی دولت از حزب تأکید و نقش ارتش به جای مشارکت در ساختن بنای سوسیالیسم، محدود به حفاظت و پاسداری از امنیت کشور گردیده بود. علاوه بر این، در طرح مذکور بر حقوق فردی و جمعی به طور مشخص تصریح شده بود. به طور کلی، قانون اساسی جدید به منزله بریدن کامل از گذشته و جهت گیری آشکار کشور به سوی لیبرالیسم بود. در قانون اساسی جدید، از سوسیالیسم و «جبهه آزادی بخش ملی» نام برده نشد و با به رسمیت شناختن حق تجمع، سیستم چند حزبی^۱ پذیرفته شد و بنابراین، «جبهه آزادی بخش ملی» نیز تسجعی سیاسی و حزبی در کنار سایر احزاب با محدودیت‌های ویژه شناخته شد. این طرح در ۲۳ فوریه ۱۹۸۹ به همه پرسى گذارده شد.

۲- مروری بر قانون اساسی جدید الجزایر (۱۹۸۹)

در مقدمه قانون اساسی جدید آمده است: قانون اساسی عالی ترین مرجع و قانون بنیادین کشور است که حقوق و آزادی‌های فردی و جمعی را تضمین می‌کند، از

1. Multi Party System

۲. جمهوری اسلامی، ۱۳۶۷/۱۲، ص ۸

۳. همان

اعلام کردند. از این تاریخ به بعد، الجزایر همواره شاهد موج دستگیری‌ها، زندان، تبعید و اعدام مخالفان بوده است.^۱

«محمد بو ضیاف»^۵، در ۱۴ ژانویه ۱۹۹۱ با ریاست «شورای عالی دولتی»، قدرت را به دست گرفت، ولی در ژوئن همان سال، ترور شد. از این رو از اوت ۱۹۹۴، ژنرال امین زروال» به ریاست جمهوری انتخاب شده و زمام امور کشور را به دست گرفت. «شورای عالی دولتی» در ۲۲ آوریل ۱۹۹۲، «شورای ملی مشورت»^۶ مرکب از ۶۰ عضو را که جانشین پارلمان سابق شد، تأسیس کرد. این شورا اجلاس ماهانه‌ای در ساختمان پارلمان سابق برگزار می‌کرد. «شورای ملی انتقالی»^۷ در ماه مه ۱۹۹۴ مرکب از ۱۷۸ عضو از سوی «شورای ملی مشورت» تأسیس شد. مسئولیت «شورای ملی انتقالی»، نظارت بر امور کشور، اختیار قانونگذاری و تنظیم ضمایم پیوست لوایح یا قوانین مصوبه «شورای ملی مشورت» است. مدت مسئولیت «شورای ملی انتقالی» تا سال ۱۹۹۷ پیش بینی شده است.

امضای «بیانیه رم» از سوی احزاب

مجزا خواهند بود.^۱ علاوه بر تشکیلات موجود قضایی نظیر دادگاه عالی و شورای عالی دادگستری، در قانون اساسی جدید «شورای قانون اساسی» برای نظارت بر اجرای صحیح قانون اساسی و صحت برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، پارلمان و فرماندوم پیش بینی شده است. قانون اساسی جدید بر اصلاحات جاری اقتصادی الجزایر تأکید می‌ورزد، مالکیت خصوصی و حق وراثت را تضمین می‌کند و مسئله انحصار دولت در امر بازرگانی خارجی را تعیین می‌نماید.^۲

با ویژگی‌های لیبرالیستی ملحوظ در قانون اساسی سال ۱۹۸۹، در اوایل دهه ۱۹۹۰، بسیاری از صاحب نظران نسبت به تحقق دموکراسی و فضای باز سیاسی و نیز حاکمیت اراده ملی و مردمی در تعیین سرنوشت کشور خوشبین بودند، اما به دنبال اعلام استعفای رئیس جمهور که آشکارا تحت فشار نظامیان صورت گرفت و همزمان با آن، انحلال پارلمان ملی خلق امیدها را به یأس مبدل کرد و با انحلال پارلمان، «شورای امنیت» که براساس قانون اساسی فقط جنبه مشورتی دارد، تشکیل جلسه داد و قدرت را به نهاد جدیدی به نام «شورای عالی دولتی»^۳ سپرد. بدین ترتیب، نظامیان قدرت را به دست گرفتند و بلافاصله انتخابات را ملغی و اعضای جبهه نجات اسلامی را دستگیر و از سوی وزارت کشور، این جبهه را غیر قانونی و منحل

۱. کیهان، ۱۰/۱۸/۱۳۶۷، ص ۱۰.

۲. همان

3. High Council of State

۴. حمید پیشگاه هادیان، «وضعیت سیاسی و اقتصادی الجزایر و چشم‌انداز آن»، مطالعات آفریقا، سال اول، (تابستان ۱۳۷۴)، ش ۳، ص ۲۶۶ تا ۲۶۷.

5. Boudiaf

6. National Sonsultative Council

7. National Transition Council

سال ۱۹۶۲ درگرفت، تعداد اعضای دفتر سیاسی حزب به هفت نفر رسید. همچنین کنگره حزب، کمیته مرکزی مرکب از ۸۰ نفر عضو را برای نظارت بر فعالیت‌های حزب تأسیس کرد.^۷

بعد از کودتای سال ۱۹۶۵ و به قدرت رسیدن «بومدین»، «شورای انقلاب»^۸ جانشین تشکیلات حزبی دوران «بن بلا» شد. اعضای این شورا پنج نفر بودند و مسئولیت آن سازماندهی مجدد «جبهه آزادی بخش ملی» و برگزاری دومین کنگره حزب^۹ برای انتخاب رهبری جدید آن بود. از اهداف دیگر کنگره حزب، اصلاح قانون اساسی سال ۱۹۶۳، کنترل و نظارت بر عملکرد پارلمان ملی الجزایر بود.^{۱۰} از سال ۱۹۷۹ که «شاذلی بن جدید» در الجزایر به قدرت رسید، فرمان جدیدی برای کنگره حزب صادر کرد که بنابر آن، ایدئولوژی کشور به شکل متوازنی بین تفکرات اسلامی و سوسیالیستی تقسیم می‌شد و به این منظور مباحثی چون توسعه بخش خصوصی و

مخالفت دولت الجزایر، سرفصل تازه‌ای در مسیر مراحل بحرانی این کشور گشود. این احزاب طی اجلاسی شش روزه در رم که در ژانویه ۱۹۹۵ صورت گرفت، درباره ساختار آینده سیستم سیاسی کشور و نیز تحولات جاری الجزایر به توافق رسیدند. در این بیانیه (معاهده ملی) از لزوم برقراری صلح و ثبات به منظور برگزاری انتخابات پارلمانی صحبت شده است. این در حالی است که رژیم الجزایر به کلی با مصوبات اجلاس رم مخالفت ورزید.^۱

۳- نقش کنگره جبهه آزادی بخش ملی الجزایر در تحولات سیاسی این کشور (۱۹۹۵-۱۹۶۲)

«جبهه آزادی بخش ملی الجزایر» که رهبری مبارزه استقلال طلبانه علیه استعمار فرانسه را بر عهده داشت، متشکل از گروه‌ها و شخصیت‌هایی با دیدگاه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی متفاوت بود. پس از استقلال الجزایر (۱۹۶۲)، این حزب از تشکل ناسیونالیستی استقلال طلبانه به حزب^۲ سیاسی - نظامی براساس سلسه مراتب حزبی تبدیل شد و سرانجام، تنها حزب سیاسی رسمی کشور الجزایر محسوب گردید.^۳

نخستین کنگره حزب،^۴ «بن بلا» را به دبیر کلی حزب^۵ برگزید و دفتر سیاسی حزب مرکب از ۱۷ عضو تأسیس شد، اما در پی مبارزه قدرتی^۶ که بین اعضای حزب در

۱. معصومه سیف ایچ‌ای، «فرانسه و جنگ دوم الجزایر»، دیدگاه‌ها و تحلیل‌ها (بولتن ماهانه دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی)، سال نهم، (ژدی ماه ۱۳۷۴)، ش ۹۷، ص ۱۷ تا ۱۹.

2. Party.

3. Crowell - Collier Education Corporation.

Collier's Encyclopedia, "ALGERIA." . 1970. P. 54.

4. First Party Congress.

5. Secretary General.

6. Struggle for Power.

7. Ibid.

8. Revolution Council

9. Second Party Congress

10. Ibid.

۴- قانون جدید انتخابات پارلمانی الجزایر (۱۹۹۱)

به موجب قانون جدید انتخابات پارلمانی^۳ الجزایر، انتخابات پارلمانی طی دو دوره رأی گیری صورت می پذیرد. دور دوم مربوط به آن دسته از حوزه های انتخاباتی می شود که کاندیداهای مربوطه کمتر از ۵۰ درصد از آرا را به خود اختصاص دهند. همچنین به موجب قانون مذکور، تعداد کرسی های مجمع ملی خلق این کشور از ۲۹۵ کرسی به ۴۳۰ کرسی افزایش یافته و مدت دوره نمایندگی پارلمانی پنج سال است و نمایندگان پارلمانی از طریق آرای عمومی انتخاب می شوند.^۴

در ۲۶ دسامبر ۱۹۹۱، در نخستین دوره انتخابات پارلمانی در چارچوب سیستم چند حزبی، «جبهه نجات اسلامی» ۴۷/۵ درصد از آرا، «جبهه آزادی بخش ملی» ۲۳/۵ درصد از آرا و «جبهه نیروهای سوسیالیست» ۱۵ درصد از کل آرا را به خود اختصاص دادند. با پیروزی چشمگیر «جبهه نجات اسلامی الجزایر»، پارلمان این کشور در ۴ ژانویه ۱۹۹۲ از سوی رئیس جمهور منحل اعلام شد و متعاقب آن، در ۱۲ ژانویه همان سال، «شورای عالی امنیت» دور دوم انتخابات را ملغی اعلام کرد. در ۱۴ ژانویه

تصویب رفراندوم سال ۱۹۸۶ و افزایش شمار نمایندگان پارلمانی پیشنهاد شد.^۱ در پاسخ به ناآرامی های سال های ۱۹۸۵-۱۹۸۶، رئیس جمهور پیشنهاد اصلاحاتی اساسی را مطرح کرد و حتی خواهان کاهش نفوذ کنگره حزب و ایجاد زمینه های لازم برای مشارکت کاندیداهای غیر آن در انتخابات شد. بدین لحاظ در فوریه ۱۹۸۹، قانون اساسی جدید از طریق رفراندوم تصویب شد و در پی آن، نظام تک حزبی در کشور خاتمه یافت و مشارکت احزاب سیاسی رسمی اعلام شد. نقش مادام العمر ارتش برای توسعه سوسیالیسم در کشور مورد تجدید نظر قرار گرفت و عملکرد قوای مقننه، مجریه و قضائیه از یکدیگر مجزا شده و تحت نظارت «شورای عالی قانونگذاری» قرار گرفت.^۲

با پیروزی چشمگیر «جبهه نجات اسلامی» در انتخابات پارلمانی، مقامات دولتی و نظامی الجزایر تلاش گسترده ای برای ابطال نتیجه انتخابات انجام دادند. آنها رئیس جمهور را برای استفاده از حق قانونی خود برای توقف روند انتخاباتی تحت فشار قرار دادند و از «شاذلی بن جدید» خواستند متن فرمانی را امضا کند که براساس آن، مجمع ملی خلق، در ۵ ژوئیه ۱۹۹۱ (شش روز قبل از کودتا) منحل اعلام شد. از این تاریخ به بعد، الجزایر همواره شاهد موج تعارضات و خشونت های سیاسی بوده است.

۱. «وضعیت سیاسی و اقتصادی الجزایر و چشم انداز آن».

پیشین، ص ۲۶۴.

۲. همان، ص ۲۶۶.

3. New Electoral Law

4. Ibid.

که به بحران‌های چند سال اخیر الجزایر دامن زده است و دموکراسی و نیز آرامش این کشور را در سایه‌ای از ابهام فرو برده است.

فهرست منابع

- ۱- اطلاعاتی درباره الجزایر، تهران، وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۶۱.
- ۲- پیشگاه هادیان، حمید. «وضعیت سیاسی اقتصادی الجزایر و چشم انداز آن»، مطالعات افریقا، شماره سوم، سال اول، تابستان ۱۳۷۴.
- ۳- سیف افجه‌ای، معصومه. «فرانسه و جنگ دوم الجزایر»، دیدگاه‌ها و تحلیل‌ها (بولتن ماهانه دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی)، شماره ۹۷، سال نهم، دی ماه ۱۳۷۴.
- ۴- اطلاعات، ۱۳۵۵/۸/۲۳.
- ۵- جمهوری اسلامی، ۱۳۶۷/۱۲/۸.
- ۶- کیهان، ۱۳۶۷/۱۰/۱۸.
- 7- Crowell - Collier Education Corporation, Collier's Encyclopedia, "ALGERIA", 1970.
- 8- Europa Publications Limited, The Middle East And North Africa, Forty-First Edition, "ALGERIA", 1995.
- 9- EIU, Country Report, "ALGERIA", 1st quarter, 1996.
- 10- Europa Publications Limited. "The Middle East and North Africa, "Algeria", 1978.

□ □ □

همان سال، این شورا، «شورای عالی دولتی» را مرکب از پنج عضو برای کفالت ریاست دولت تا دسامبر ۱۹۹۳، تأسیس کرد. در ۲۲ آوریل ۱۹۹۲، «شورای عالی دولتی»، «شورای ملی مشورت» مرکب از ۶۰ عضورا که جانشین پارلمان سابق شد، تأسیس کرد (اگر چه در عمل شورای مذکور اختیارات قانونگذاری نداشت).

با برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ۱۶ نوامبر ۱۹۹۵ و اعلام نتیجه انتخابات از سوی مقامات دولت الجزایر مبنی بر شرکت ۷۵ درصد از واجدان شرایط و کسب ۶۱/۳۴ درصد از آرا به نفع «امین زروال» (رئیس جمهور)، از شدت خشونت‌ها کاسته نشد. در حالی که جناح‌های مخالف، آمارهای اعلام شده را غیر واقعی خواندند و اظهار کردند که تنها ۳۰ درصد از واجدان شرایط در انتخابات ریاست جمهوری شرکت کرده‌اند. برگزاری انتخابات فرمایشی نه تنها جوایگوی خشونت‌های سیاسی سه سال گذشته در الجزایر نبود، بلکه نقطه عطفی در ادامه تعارضات سیاسی مخالفان با دولت الجزایر شد.

یکی از اصول مهم دموکراسی، ارج نهادن به آرای عمومی و حق مردم در تعیین سرنوشت خود است که مظهر آن پارلمان، مرکب از نمایندگان منتخب آنان است. همان طور که پیش‌تر نیز اشاره شد، نادیده گرفتن نقش پارلمان و تأکید بر قدرت برتر رئیس جمهور، از جمله عوامل مهمی است